

העמותה להנצחת חללי חיל הקשר והתקשוב
ת.ד. 7289 יהודמונסון, מיקוד 56214 ; פקס' 03 536 3470 ; טל' 03 536 4622

דצמבר 2018

בינון מערכת התקשורת האזרחית במדינת ישראל, 1947/48

בשלהי שנת 1947, עם פרוץ מלחמת העצמאות, מערכת התקשורת בארץ התמוטטה: המנהלים הבריטיים עזבו; המנהלים והעובדים הערביים, שהיו הרוב המכריע של עובדי מחלקת הדואר והמברקה המנדטורית, נעלמו; שירותי הדואר הבין-לאומיים ושירותי הדואר בתוך הארץ הפסיקו לפעול; קשרי הטלגרף והטלפון הבין-עירוניים, שמרכזם היה בערים הערביות רמלה ויפו, והבין-לאומיים, שעברו דרך מצרים, חדלו לפעול; משדרי הרדיו, שהיו ברמאללה, בשליטה ערבית, ואולפני הרדיו בירושלים, שהיו בשליטת הלגיון הערבי, הפסיקו לשרת את היישוב היהודי.

העובדים היהודים במחלקת הדואר והמברקה המנדטורית (כרבע מעובדי המחלקה) הצליחו להתארגן ותוך זמן קצר שיקמו את המערכת שנפגעה וסיפקו שירותי דואר, טלגרף וטלפון, בתוך הארץ ומהארץ לחו"ל, והפעילו שידורי רדיו לציבור מאולפנים ומשדרים ארעיים. כיצד קרה הדבר?

אנו מביאים כאן שני מסמכים מקוריים מעניינים, המציגים את הנעשה ואת רוח התקופה: א. ביום ה', 13 במאי 1948, ערב הכרזת המדינה, קיימו חבר מנהלת העם דוד רמז (דְּרֶבֶקִין), המיועד לקבל את תיק התחבורה והדואר, יחד עם מאיר גרבובסקי (לימים – ארגוב),¹ מסיבת עיתונאים בתל אביב, לקראת "הפעלת הדואר הממלכתי העברי על כל שירותיו" ביום א', 16 במאי. הם סקרו את הפעלת שירותי הדואר, הטלפון והטלגרף, והמהנדס הראשי של הדואר במדינה היהודית, צבי פרידברג (לימים – פריהר), ענה על שאלות העיתונאים.² התדריך שניתן לעיתונאים מובא כאן בשלמותו.

ב. דו"ח על פעילות מחלקת הדואר, הטלגרף, הטלפון והרדיו במשרד התחבורה מהקמת המדינה ועד סוף שנת 1948, שפורסם בידי מנהל המחלקה צבי פריהר (פרידברג), בתחילת שנת 1949.

תודתנו לארכיון המדינה.

אל"ם (דימ') דניאל רוזן

¹ מאיר גרבובסקי הוביל את ועדת משנה ב' של "ועדת המצב", שעסקה בענייני תקשורת. "ועדת המצב" פעלה מטעם הסוכנות היהודית והוועד הלאומי להכנת ארגון המדינה היהודית.

² בעיתון דבר, 14 מאי 1948, צוין כי "זוהי הפגישה הראשונה של העיתונאים עם נציגי הממשלה היהודית הזמנית. המסובים הרימו כוס ושחו לחיי המדינה היהודית והממשלה הזמנית."

מסיבת עיתונאים, יום ה' ד' אייר תש"ח
13.5.48

שרותי-הדאר, הטלגרף והטלפון.

לאחר ה-29 בגובסטר, וההחלטה של האו"ם בל"ק-סכסט על הקמת המדינה היהודית בשטח של ארץ-ישראל, החליטו המוסדות הלאומיים העליונים, הנהלת הסוכנות היהודית והנהלת הועד הלאומי לגשת להכנות "השלד המסלכתי" של כל השרותים לקראת הקמת השלטון היהודי עצמאי. שני המוסדות הנ"ל הקימו לשם כך ועדה משותפת, בתור "ועדת מצב" שמתפקידה היה לבצע הכנות אלה, ועדה זו חלקה את העבודה בין מספר "ועדות משנה", שאחת מהן נקראה בשם "ועדת משנה ב'", מתפקיד ועדה זו היה להכין: את מבנה האדמיניסטרציה הפחודית, את שרותי-הדאר, הטלגרף והטלפון, עבודות צבוריות, רכבת, במלים ומספרה, היה לי הכבוד להיות יו"ר הועדה הנ"ל אשר חברה היו: הו"ר ד. רמז, הגב' גולדה מאירסון, בר כוכבא מאירוביץ ומר קרר כסזמיר הועדה.

במסיבה זו נכסור לכם על פרישת ההכנות שנעשו להפעלת שרותי-הדאר,

הטלגרף והטלפון.

אקדים הערה כללית, ההסתדרות הציונית בשטח פעולתה, כמו "כסנת ישראל" בשטח פעולתה, הראשונה ע"י הסוכנות היהודית והשניה ע"י הועד הלאומי, כווננו את פעולת העם והישוב באפ"ק, אשר היה בו משום הנהת יסודות עיקריים לכנין האומה: עליה, התיסבות, קרקע, תרבות עברית, ארגון הישוב וזאתם השרותים, החנוך והבריאות, עזרה סוציאלית ואוטונומיה מוניציפאלית - אשר מטעלת הכבוד אפשרה לישוב היהודי לנהל כמידה רבה באופן עצמאי.

אולם, האטריבוטים היסודיים המסלכתיים נטארו בידי השלטון הזר, לא רק בשטח האדמיניסטרטיבי, אלא, בכל שרות-מסלכתי בעל ערך והיקף גדול. ידועה לכם הפרשת הארוכה של האבקות הישוב על זכותו וחלקו בשרותים מסלכתיים אלה, ידועה לכם גם כיצד נדחק העובד היהודי מהשרותים הנ"ל בגלל שיטת הארגון הקולוניאלית, ע"י מטירת העמדות העליונות לבתינים זרים וע"י קביעת שכר העבודה הנמוך. תוך תקופה של 25 שנה נדחקו מכמה וכמה שרותים מסלכתיים בצורה שסמטעט העמידה אותם כהוץ לשרותים אלה. לשם הכהרת המצב אציין: חלקנו בפקידות הממשלתית הכלכלית היה רק 20%-22%, לשרות שהסטים אשר הכנסנו לקופת הממשלה הגיעו ל-75%.

דוגמא שניה לכך ענף הרכבות, אשר בו עבדו כ-7000 פועלים ובתוכם

נטארו רק 480 יהודים.

/././

אין פלא, איפא, שהישוב בכלל נגמל מלראות את הדברים לאמיתם
והסכנה שהנה ברור - הוצאתנו ויצאתנו משרותי-סוד, נוצרה כאילו "עובדא
טבעית" שהשרותים הממלכתיים הפכו לשרותים אנגלו-ערביים, - נוצר חוק מחוץ
ליתודים...

לאחר ה-29 בנובמבר הועמדנו בפני תפקיד: תוך תקופה של כמה חדשים
להדיבק את הזמן שהזנחנו, אף זאת באלבנו לעשות בתנאים של התפוררות
השלטון, תוך שיטה מכונה לתועל ובוהו, ותוך תנאים של מלחמה, לשרות
הכל נעשו ההכנות, במידה שאפשר היה לעשותן לא רק כדי הכנת תבניות ושלום,
אלא, גם יציקת יסודות ותכנון ראשון להפעלת השרותים הללו - במידה
וביכולת שביתבה לנו.

הפעם נשוחח אתכם רק על ענף אחד והוא: שרותי הדאר, השלגרה
והשלפון.

תרשו לי לסקור סקירה קצרה על מבנה שרות חיוני זה המהווה עורק
הקשר החי בין ארץ-ישראל ובין העולם.

הדאר מתחלק לשתי מחלקות עיקריות והן:

- א. מחלקת ההנדסה;
- ב. מחלקת התנועה.

בראש מחלקת ההנדסה של הדאר עומד המהנדס הראשי, סגנו ושני
מהנדסים, ואלה מהווים את המשרד. מלבד זה קיימות שבע מחלקות הפועלות
תחת הנהלתו של מהנדסי המהון, ואלה הם המחוזות:

NORTHERN DIVISION מחוז הצפון
SOUTHERN DIVISION מחוז הדרום
WESTERN DIVISION מחוז המערב
GASA SIXAI SUB-DIVISION מחוז עזה

וכן שלט מחלקות טכניות:

- א. בתי הסלאכה בירושלים;
- ב. משרדי שרות הסדור ברמאללה;
- ג. הפקוד על שרות הסדור בירושלים.

אם כי לקחנו בחשבון, ומתוך הכרת היוב הדבר, את ההלסת האו"ם, שהטרות הן יכול כלל בשטח "היחידה הכלכלית האתיופית" - תכנון את התכנית שהטרות הן בשטח היחידה יוכל לפעול באופן עצמאי, מתוך מגמה שרק כנקודות המרכזיות, כגון: תכנון כללי, תעריפי דאר, חוזים בין-לאומיים וכו' יהיו את העניינים הנתונים להנהלה משותפת.

המאורעות שבאו אחר-כך לא אפשרו הגשמת מעלה זו והקמת ההנהלה של "האחוד הכלכלי". שבעי היה שבכורן את כל פעולתנו בשטח היחידה כלכלי.

אע"פ הערה שניה: בשרותי השלגורף והשלפון ובמחלקת ההנדסה תפשו היהודים עמדות מפתח. היה בזה מסום "נס" טעמד לנו, ושכמבא חבר עובדים יהודים שעל אף הכל לא נתש עמדות היוניות אלה. זה הקל בהרבה עלינו, על ההכנות ועל האפשרויות של המעלה שרות זה. הוקרתנו לעובדים אלה בתוכה כיום ולחם חייב היטוב ^(מא) על קיום השרות במדינה היהודית.

—

בזמם העורקים השלפוניים הם תת-קרקעיים ועל-קרקעיים. רוב העורקים הם על-קרקעיים. חלק מהתת-קרקעיים שייך לצבא. כל העורקים הצבאיים הוצעו כעת לממשלה למכירת זרק חלק מהם בקנה. במפות אשר לפניכם תוכלו לראות את כל צומת העורקים האלה הבין-עירוניים, מרכזי השלפון תראשיים: ירושלים, פו, תל-אביב, חיפה, רמלה, טבריה, עזה.

תקווים הבין-לאומיים העיקריים הם:

ח"טה	-	קווים לבירות, דמשק, בגדד קהיר.
רמלה	-	קווים לקהיר.
ירושלים	-	לבירות ולרבת-עמון.
יסו	-	לבירות ולרבת-עמון.
טבריה	-	קוו בין תחנת המסורה העבר-ירדנית, גשר נהרים.

/./

מתוך המפות תוכלו לראות את הקווים העל-קרקעיים. צרוב העורקים
הכין-עירוניים עובדים בשטחים הנדונים למגיעה. העורך היחיד חבית
לשפיה מלאה-זה המחבר את תל-אביב וחיפה. עורך אחד כמו ב.נ.ת.א.
N.W.T.A. המחבר את חיפה עם שכניה דרך נצרת, עורך את הסדינה היהודית,
הסדינה הערבית ושוב את הסדינה היהודית. יכולים לתוצר ע"י כן שור
ערובה, זאת חלק ימגע בקווים העובדים את חיפה שכניה דרך נצרת, הרי
שאפשר לשגוע בקשר הכין-ארצי בין בירות, דמסק, קהיר, בגדד, העובדים
בשטח הסדינה היהודית בחיפה.

הקשר עם הנגב הוא דרך עזה ובאר-שבע. שתיהן בסדינה הערבית. יהיה
צורך להקים מרכז מתאים, אשר יחבר את תל-אביב עם קו מיוחד לנגב.

יש לקבל כחשבון שיהחבר הערכי"אף הוא רואה את העובדא הזו ~~הכח~~
ותכן תכנית חדשה לקווים בין הארץ והארצות השכנות. לפני זמן קצר התקיימה
ועידת תחבורה, בה השתתף אינקוויטו, מר ריצארד, המחנוד הראשי של מחלקת
הואר. הנסיה היא להוציא מן הארץ את צו, הקווים הכין-לאומיים ולהעבירם
לעבר-הירדן. תכנית זו אולי לא תצא לפועל תיזה וחציון החריש דורש
שפול מומחים טכניים ואלה אינם נמצאים בעבר-הירדן.

אשר למחסנים? המחנוד הראשי של ציוד ומיתקני הטלפון מהווה חלק
ממחנוד הואר הראשיים ע"י קרית מוצקין בספרן חיפה. במחסנים אלה נמצא
הציוד והתומרים הדורשים למשרדי הואר בארץ. מחסני משנה נמצאים בחיפה
יפו ועזה. כמו-כן ישנם מחסני משנה ע"י בתי-הלאכה של הואר בירושלים
ותחנת השדור בראמאללה.

בתי-הלאכה הראשיים של הואר נמצאים בירושלים ע"י בית הדפוס
הממשלתי ומאז פרוץ המאורעות הפסיקו היהודים ללכת לשם. בתי הלאכה
קטנים קיימים בחיפה ובתל-אביב, אך התפוקה שלהם קטנה מאד.

ה צ י ו ד

הציוד הפועל כיום מחירו עולה מליון וחצי לא"י. שווי כיום
(סלגרף וטלפון) מחוץ לבנינים כ- 2 - 3 מליון לא"י.
מכספי תכנית הפתוח של 4.5 מליון לא"י הזמינה הממשלה ציוד
המתחלק לשלש קטגוריות וחן:

/./

- א. ציוד מושלם המוכן למשלוח;
 ב. ציוד בסיום יצירתו;
 ג. ציוד אשר לא החלו עוד בעשייתו.

חלק מהציוד שהוזמן בתקבל בארץ, בציוד שהוזמן בכללים 2000 מטפחים (כולל שלפונים) וציוד לתחבה אוטומטית - ירושלים, תל-אביב, חיפה, תחנות שלפונים חדשות - פתח-תקוה, רעננה, הרצליה, חדרה, ראש פינה, כבלים תת-קרקעיים, קווי טלגרף וטלפון. ציוד זה שווי כ-300 אלף לאחי.

ידוע, שחלק מהציוד נשדד בזמנו בכפל חיפה ע"י ערבים. ביחוד מכשירים שלפוניים.
 יסלצ'ין שהמספר הכללי של השלפונים המוחזקים בידי אזרחים, קרוב ל-80% - בידי יהודים.

הקווים הבאים ממושבות הדרום עוברים את מרכז יפו. אלה הבאים מירושלים, סבירים וכן מהיפה לירושלים וישובים בדרום הארץ עוברים את רמלה ויפו. אם כי סודר אקסג'נז' בתל-אביב זה לא פתר את השאלה, תיזת והכבל עובר בשטח יפו הערבית. בכדי להשתחרר מהשרידות והפרעות מתמידות הכרחי יהיה להטות את הקווים הללו ולהעבירם; כמו-כן יהיה צורך להעביר חלק מהמיתקנים משטח ערבי זה לשטח יהודי באמצעות כבל, אשר יושם לאורך 4.5 ק"מ שיעבור דרך מקוה-ישראל.

קשה חרבה יותי היא שאלת רמלה. בכדי להקיפה הכרחי יהיה להטות את הקור באורך עשרות קילומטרים, כך שיעבור בשטח יהודי רבוף בדרום ויגיע לבאב - אל וואד ומשם, ליצור את הקשר הרצוף עם ירושלים.

מ ס פ ר ה ע ו כ ז י מ

חבר העובדים המסרת כיום את מחלקות הדאר, הטלגרף והטלפון הוא כדלהלן:

החשיבה	המטה	ההנדסה	התנועה	סך הכל
חשיבה א'	15	18	12	45
" ב'	210	822	1576	2608
בלתי מקצועי	38	233	322	593
זמניים	—	299	323	622
	263	1372	2233	3868

כ-75% מהעובדים בסירות זה ערבים, רוב הערבים עסוקים בתנועה וכתתי-הפלאכה, אך במחלקת החברות מהווים היהודים מ-40% 50% ובעבודות הגבוהות ביותר.

גם בסירות זה היה קצוץ מתמיד של העובד היהודי ופגיעה בתקן הדרוש למלוי העבודה. לדוגמא: במחוז המערב השלישית 150 עובדים ערבים - 1530 שלמונים - בשטח הערבי, ובשטח היהודי משרתיים 112 עובדים יהודים - 8170 שלמונים.

עם העברת חסרות של הדאר, השלגוף והשלפון לרשות יהודית, נצטרך לבקש בצור הלאומי היסודי, אשר הפעיל העברי חרת על לבו וסם לו למתכונת מפעלו הראשית בעריו בארץ: כל המקצועות שהפשוטים ביותר, השחורים, ועד לעליונים והמקצועיים - לרשותו הכלאה של העובד היהודי!

אין לזעזע כיום באיזו מידה נוכל לקיים את שרות השלגוף והשלפון הבינ-לאומי. ידוע לכם שאנו עומדים להקים תחנת דיו-שלגוף ושלפון וע"י כך לפתור את הבעיה. פרטים על כך ימסור לכם המהנדס הראשי פר צבי פרידברג.

ה ד א ר

"ברית הדאר העולמית" לדאר, שלגוף ושלפון מתנהלת על פי תקנות ההסכם של ההתאגדות הבינ-לאומית, אשר נתקבלו בשורה של קונגרסים בעניני הדאר הבינ-לאומיים. תקנות הסכמים אלה נחתמו:

בברן	-	בשנת 1878	קה"ר	-	בשנת 1934
אחר כך בוקרו			בפריז	-	1947.
נועידת פריז	"	1885			
נווינה	-	1891			
נווישגטון	-	1897			
ברומא	-	1906			
מדריד	-	1920			
סטוקהולם	-	1924			
לונדון	-	1929			

ארץ-ישראל צורפה להסכם זה באוקטובר 1943 ואחר כך לכל יתר ההסכמים.

הארצות אשר ביניהן נחתם הסכם זה וכן הארצות העוללות להצטרף אליו נכללות בשטח "טריטוריה אחידה של ברית הדאר העולמית" את "ברית הדאר העולמית" מנהל הקונגרס של ברית הדאר שבו סיווגת כל מדינה חברה בברית. בתקופה שבין קונגרס לקונגרס מנהל את עניני הברית המשרד הקבוע אשר בשוויצריה. ארץ-ישראל היא חברה בברית הדאר העולמית ע"י בריטניה הגדולה.

הסעיף הראשון של ההסכם אומר:

" כל ארץ וסאית בכל עת וזמן להצטרף לברית. הצטרפות זו יכולה להיות רק בצורות הדיפלומטיים הרגילים. ע"י ממשלת שוויצריה ועל ידי לממשלות כל הארצות שהן חברות בברית".

ההסכם מוסר ומדיש "ארצות" או "אדמיניסטרציה טריטוריאלית של דאר", ולא "ממשלות". העובד שההתקשרות צריכה להיות באמצעות צורות דיפלומטיים, מדישה את ההכרח של יצוב כל ארץ או אדמיניסטרציה של דאר ע"י ארץ עצמאית. זה נובע גם מסעיף 9 של ההסכם האומר:

" כל חבר בברית יכול להודיע בכל עת וזמן שהאסור מצדו וחתמה על ההסכם הבין-לאומי - כולל גם ארצות קולוניאליות, ארצות מעבר לים, ארצות הנמצאות תחת פרוטקטורט, או תחת מנדט.

פסקא 3 בסעיף 9 אומרת:

" כל חבר "בברית" יכול להודיע לממשלת שוויצריה על יציאת מ"הברית", של כל ארץ קולוניאלית או ארץ הנמצאת תחת פרוטקטורט - כעבור שנה לאחר התודעה".

סעיף 28 אומר:

"אם איזו שהיא אדמיניסטרציה רואה חובה לעצמה בקשר עם מסיבות יוצאות מן הכלל, באופן זמני, להפסיק את שרותיה - יכולה הנ"ל להודיע על כך שלגרמית לאדמיניסטרציה, אשר אליה תענין שייך".

יש להביא שבריטניה הגדולה פעלה על יסוד סעיף זה בהודעתה מיום 15.4.48, שהיא לא תהיה יותר אחראית לקיום שרותי-הדאר והטלגרף בארץ-ישראל.

/./

בשלב זה, לא הסוכנות היהודית ולא מוסד לאומי אחר יכולים בצורה ידיפלומטית לפנות למשרד של הברית בשוויצריה בהודעה שהם רוצים להכנס לתוכה. זה יכול להעשות רק על ידי ממשלות בלתי תלויות, על אחריותן הן או בשם האדמיניסטרציה של הדאר והשפיטוריה שהן אחראיות להן מבחינה למן מבחינה בין-לאומית.

גם הוצעה המיוחדות של "החלוקה" אשר בקבעה ע"י האו"ם רשאית להוריע לממשלת שוויצריה כי ממשלה "ורשת", על רצונה להצטרף לברית. המסקנה מכל האמור לעיל שכיום לא נחוצה שום מניה והצטרפות כישלטון מעבר.

המדינה היהודית שתקום היא תהיה היורש האמיתי של השלטון ההולנדי.
היא היא, אשר תמנה בהודעה הששונה ובזכות השבעות אשר לה להצטרף לכל
ההסכמים הבין-לאומיים הנוגעים לדאר, שלגרף ושלפון.

עם הכרזת המדינה היהודית ב-16.5.48 עשה הצעד הסמלכתי הבין-לאומי
להפעלת העורק החיוני של קשר בין המדינה היהודית לכין כל העולם התרכותי.

תרשו לי לציין ב-2-3 סעיפים את סדורי הדאר הקיימים והאפשרויות להפעלתם בימים הקרובים.

דאר-חוף בדרך כלל גשלה ומתקבל בדאר אויר ביבשה וכיום, ער הזמן האחרון היה משרד הדאר בשדה התעופה בלוד מקבל את כל הדאר המגיע לארץ-ישראל בדרך האוירית ומשם היה מתחלק ונסלה למשרד הדאר הראשיים בחיפה, ירושלים ותל-אביב ע"י תחבורה רגילה. משרד הדאר בשלש הערים הגדולות היו שולחים את הדאר באופן ישיר לארצות השונות דרך:

בס.א.א.סי. ; שרות האויר הבין-לאומי

;

שרות אויר צרפתי ; ק.ל.מ.

דאר כים וכיבשה נשלח באופן ישיר מחיפה לתל-אביב ברכבות דרך

סוריה, תורכיה, ודרך "סימפלטון אוירינט אקספרס" לארצות הברית.

/-/

ארץ-ישראל מצטיינת בזה שהיא עומדת בקשרי דאך "טכניים" יותר מאשר ארץ אחרת בעולם, זה פסתבר מאומי העליה היהודית המגיעה לארץ מכל ארצות העולם. נתן כאן רשימה קצרה משרות הדאך היומי, אשר ארץ-ישראל עומדת בו.

המפלגה המאוחדת, מצרים, ארצות אמריקה,	-	6 פעמים בשבוע
ארגנטינה, אוסטרליה, אוסטרליה, בלגיה, קנדה,		
צ'כיה, צרפת, גרמניה, הולנד, אונגריה, הינדיה		
פולין, רומניה, סודן, שווייץ, שווייץ, שווייץ,		
תורכיה, אמריקה הצרפתית וס.ס.ס.ר.	-	3 " "
קונגו-הבלגית, ברזיל, צילון, חוף כף הזהב,		
עיראק, קניה, איטליה, מלטה, ניו-זילנד,		
ביגריה	-	2 " "
אירן	-	1 פעם
ארץ-ישראל קפריסין	-	3 פעמים

מ ס ר י ט

להלן כמה מספרים המראים את היקף פעולות הדאך ההכנסות וההוצאות על סוגיהן.

ההכנסה הכללית לשנת 1947	-	1,981,352 לא"י
לעומת שנת 1946	-	הגדלה של 16%
לעומת 1945	-	הגדלה בחצי מליון לא"י
ההוצאה לשנת 1947	-	1,483,522 לא"י
לעומת שנת 1945	-	הגדלה הוצאה ב- 838,000 לא"י
מספר החבילות שנשלח בשנת 1947	-	95,900
סכום החסכוניות הגיע ל-	-	511,572 לא"י
המספר הכללי של מברקים	-	1,373,200 (פי שנת פשנת 1939)
ההכנסה ממכירת בולים	-	648,394 לא"י
לעומת שנת 1932	-	91,868 לא"י
מכתבים נתשלחו ונתקבלו בשנת	-	55,297,600
לעומת שנת 1932	-	12,389,400
גלויות דאך במכרו בשנת	-	2,386,300

ת ק צ י ב

להלן נתן הערכה ראשונה של תקציב הדאר כפרינה היהודית על יסוד
ההערכות הממשלה לשנת התקציב 1948/1949. יש לקבל בחשבון ש-70% מהכנסות
הדאר, ואולי יותר באו מהיהודים. זוהי הערכה הכוללת של ההכנסות וההוצאות
לשנים 1948/1949.

הכנסה כללית (בכל שטח א"י) - 2,121,100 לא"י - במדינת
הפלסטינה 1,526,625 לא"י

הוצאה כללית (" " ") - 1,481,789 " - " 1,131,586

מספרים אלה מבוטאים על ההכנסות וההוצאות הקיימות מבלי לקחת בחשבון
נזקים שנגרמו עקב ההתקפות הערביות.

כמו-כן אין בתקציב זה משום פתוח. עלי להרגיש ולהזכיר את הסכום של
4.5 מיליון לא"י לפתוח, אשר ממשלת א"י קבעה בזמנו ואשר הוציאה ממנו רק
מליון וחצי לא"י.

אחד הדברים הדחופים והיסודיים שנצטרך לעשות - הטית הקו העובר דרך
יפו, להעבירו בשטחים יהודיים, שלא יהיה בתוך לפגיעות מתמידות.

המשך בנין הדאר בתל-אביב.

כנון סניפי דאר בשטח ההתיישבות החדשה, ביחוד לעמדות הראשונות שלנו
בנגב. אבל אלה הן כבר בגדר תכניות של המדינה היהודית העתידית.

==

אשר לירושלים. במידה שירושלים תהיה במסגרת של שלטון בין-לאומי הרי
שהיא תכלול בתוך "האחוז הכללי", אשר ישמש קשר בין ירושלים וארץ-ישראל
כולה. במידה שירושלים לא תכון במסגרת בין-לאומי, הרי שהחלק היהודי שבה
יצורף גם בשטח זה לתכנית הכללית ולשרות הכללי היהודי של הדאר. השלגורף
והטלפון.

כבר כיום מוקמים הסניפים של הדאר, השלגורף והטלפון צמודים לרשת
הכללית היהודית.

==

ה כ ש ר ת ע ו ב ד י מ

ככל מהפכה לאומית אף המהפכה היהודית, אשר שיאה בהכרזת העצמאות בהקמת המדינה, - תתן את אותותיה בכל שטחי החיים גם שרות זה יעבור בור הותך פנימי כפננה ובהיקפו ראינו כתפקיד ראשון בפעלה - הכשרת חבר עובדים מקצועיים, אשר יכלאו מיד את החסר.

הזכרתי בראשית דברי שנחקנו מענפים ומשרותים ממלכתיים, במשך שנים ברות ע"י הפוליטיקה הנפסדת של השלטון בארץ. עם הקמת המדינה נפתחת לפנינו דרך המלך - להחדיר את העובד היהודי בכל ענפי היצירה והעבודה עם הודעת הפקידים והעובדים הערבים שלא ירצו לשרת יותר במדינה היהודית - יש לסתום את הפירצה ע"י הכנסת עובדים יהודים. זה לא מכוון לדחיקת רגליו של מישהו.

זכורה הודעת יו"ר תנהלת הסוכנות היהודית לאחר ההכרזה של ת-29 במובמר:

" כל עובדי הממשלה, יהודים, ערבים ואנגלים אשר ירצו לשרת את המדינה היהודית יוכלו להשאר במקומותיהם ובתפקידיהם. כיום כשהפקידים הערבים ברובם ממכריז עזבו את העמדות הללו, וידועה גם מרשת החבלה בדאר ימו ובדאר ירושלים בקווי השלטון והשלגוף - חובתנו השכיפה והפשוטה היתה להכין לנו אנשי מקצוע יהודים ללאסמון על אחרים.

ארגנו לשם כך שורת קורסים:

1. קורס שלגוף;
2. קורס שלטון;
3. קורס כבל ג' יונטרס;
4. קוונים;
5. נהגי קשרים;
6. רכבת תנועה;
7. כייס לדאר;
8. קורס עובדי כמל;
9. קורס עובדים להשתלמות.

קרוב ל-400 איס בתורים ובחורות השתתפו בקורסים חביל הקורסים אורגנו בשלש הערים, ירושלים, תל-אביב וחיפה. הלמודים היו צריכים להעשות בקצב מהיר. יש לציין שהחניכים התקדמו יפה במלאכתם, אף כאן בעיר, לא היו לנו כל המכשירים הנדרשים; בתי-הסלאכה לא היו פתוחים לפנינו, לא עמדו לרשותנו קשרים; - בכל זאת הספקנו לקדם את החניכים במקצועות

/-/

בצ"ן גם כי הקורט"ם מומנו באמצעות מוב"ת התחליפות וההצלה
אנ"ש גם שלהכשרת העובדים בשרותי המדינה בוסדה בזמנו ועדה ישובית
מורכבת מתת: שפ"ן, מפ"ס"ב, פר"דלנד, ג"פ, ברל דפטור וד"ר מורדר.
אשר עזרה בפ"טב לכתה בהכנת תכנית ומסון הקורט"ם הנ"ל. קספ"ס

נקמה שעם פתיחת שירותים ממלכתיים אלה בפני העובדי היהודים ידע
הבורר בארץ ובתפוצות להוקיר את העמדות הללו בהם הממלכתים ויקדיש
— להן את פריצו התלהבותו וכוח צארתו כמו בששתי הדתות השונות הנעטות
התרכות ויציירות אחרות בארץ.

ב-16.5.48 יומיע הבול העברי הראשון. עם כי בתקופה מ-30.4.48 עד 16.5.48 הופיעו כולי הקרן הקימת לישראל בחתימת "מבהלת העם" כבול עברי זמני, היה זה סמל לאי הפסקת הטרות, אשר הממשלה התכוונה לו.

ביום הודעת הממשלה להפסקת שרותי-הדאר - הודענו אנחנו לעובדים היהודים במשרדי הדאר בארץ שיש לקיים שרות זה בכל תקופת המעבר ולשם צורך זה גם הוצא חבול הזמני.

ב-16.5.48 *נפיע הכול העברי הראשון* מתוך הצירים תווכחו לדעת שהם מסכלים את ימי המרד הראשון והשני.

[illegible]

$\sqrt{10}$
 $\sqrt{15}$
 $\sqrt{20}$

50 משבע מתקופת המרד השני - חכתובת ישנה אחת לגאולת ישראל
250 שקל כסף מהשנה השנייה של המרד הראשון - "שקל ישראל שבי", "אירוסלים הקדושה"
500 שקל כסף מהשנה השלישית של המרד הראשון - "שקל ישראל שבי", "אירוסלים הקדושה"

חבר ועדת הכולים שבתמנה ע"י ועדת המצב הוא כהרשב"ה ד.צ. פנקס, א. אירלסון, מ. זגגי, ש. קדר מזכיר.

תחשבו לרוב קט שמטבעות אלה הוצקו לפני 1800 שנה. היום אנו מחדשים אותן ככול היהודי עם קום המדינה היהודית, ואם כי אין השם של המדינה היהודית כתוב על הכול, אלא רק "דאר עברי", בעברית ובערבית - הר"ל כל יהודי בארץ ובכל תפוצות הגולה, יתפת לבו למראת הכול הראשון של המאר העברי, אשר כולו עברי.

אף בדל זה מסמל חוט שפונינו תוך תקופה כה ארוכה, אשר יקשר שנה גאולה ראשונה לפני 1800 שנה ועד היום זה, קשר היסטורי בין העם והארץ שלא ניתק, זהו סמל היסטורי, סמל המלכותיות, קוממיות!

דו"ח על פעילות מחלקת הדואר, הטלגרף, הטלפון והרדיו בשנת 1948
 ארכיון המדינה ISA-PMO-PMO-000w8i5 (ג-339/4)

מדינת ישראל

משרד התחבורה
מח' הדואר, הטלגרף, הטלפון והרדיו

סקירה על פעילות המחלקה מיום הקמת המדינה
15.5.48 ועד סוף חודש דצמבר, 1948.

(א) טלפונים וקציה

טלפון, טלגרף ורדיו

ערב הקמת המדינה נמצאה המחלקה הזאת כסימן חרס ושחוק חלקי. רובה של הרשת הבין-עירונית (הטלגרפית והטלפונית) וחלק גדול של הרשתות העירוניות היו חרוטים.

בזמתי קשר טלפוניים חשובים כגון: רמלה, בית דגון, נצרת וכו' היו בירי האויב, הנהלו המחוזות היחודיות נשאר מנותקות מהנהלה הראשית והמחשבים והקשרים בין הל-אביב ירושלים חיפה ומשכנות הרועה, ובין חיפה הגליל ועמק הירדן הופסקו.

עם הקמת המדינה הצטמצמו הפקידיו בעיקר להקמת החריטות ולספוק צרכי הצבא, מוסדות המדינה, הג"א וכו'. כך סודרו בשביל מוסדות אלו:

1400 טלפונים

70 מרכזיות

130 קרים בין עירוניים.

מרכזי טלפון

בשלו המנדט היו בשמוש 63 מרכזי טלפון. ב-16.5.48 פעלו במדינת ישראל 36 מרכזיות, 4 מרכזיות נוחקו (באר-טוביה, בית דגון, נהריה ושבי ציון) ואחת נשארה בשטח ערבי (קלקילית) 41 מרכזיות. עם כבוש שטחים נוספים עברו לידינו עוד 9 מרכזיות (חוף מנהריה ושבי ציון שהיו בירינו אכל הקשר הופסק זמנית). עד קצת חודש שרות הטלפון ב-4 מחוז 9 המרכזיות הנ"ל, כינתן יפו וזה איפשר לחדש את הקשר לבת-יט, לחולון ומקוה ישראל.

מספר מרכזי הטלפון במדינה כעת 43 (כולל את נהריה, שבי ציון והקריה).

הרחבת מרכזי הטלפון

בעקבות גט פעולה להרחבת שירותי אזוריים ואלה החשובים שבהם:

קבולן של 6 מרכזיות הורחב ב-435 קוים (10 שברון יעקב, 100 רמת גן, 50 רחובות, 75 ראשון לציון, 50 בט ציונה ו-150 טבריה).

מרכזי טלפון חדשים

מרכזיה אחת הוחקנה בקריה ל-200 מנויים ואחת בעכו ל-50 מנויים, ואחת נוספת עומדת להפתח בעתיד הקרוב (משמר העמק).

התקנות הוחקן מרכז טלפוני לקוים כינעירוניים לשעת חירום כהל-אביב ל-80 קוים בין עירוניים ושורה של מערכות בושאי גלים שאיפשרו להגדיל את מספר העורקים הבין-עירוניים על הקוים הקיימים.

רשימת התקנות אחרות

מ-15.5 עד	כאוסת התקנות
31.12.48	שנת 1947
99	28
804	479
94	84
1315	1176
566	1724

בקשות לסלמונים

ל-13,000 בקשות לסלמונים שהוגשו לפני 15.5.48 נוספו 1050 בקשות (400 מכל-אביב, 120 פירושלים 280 מחיפה ו-250 ממושבות).

הרחבת מרכזי סלמון

הוחל בהרחבת מרכזי סלמון בראשון לציון, נס ציונה, שדה התעופה בלוד ואפת, ובחקמת מרכזים חדשים בנהלל, משמר העמק ויש לקוות שהעבודות הסתיימו בהדפי ינואר/פברואר השנה.

הונחו 13,500 מטר כבל תת-קרקעי, 1100 מ' אנדרת חשט דו-הדריס תת-קרקעיים ו-5200 מ' כבל עילי. הוקנו כ-80 מטרשת הבין-עירונית.

הוחל בהקמת קו בין עירוני בין תל-אביב ורשמינן אשר יתבר את מרכז הסלקומניקציה שמקיימים בתל-אביב עם תחנת הרדיו (קליטה) החדשה שהתחלקה מקימה בראשון.

אחת המטרות שקבעה לעצמה המחלקה, עקב דרישה והוראה מפורשת מאת שר התחבורה, היא התקנת מחירה של קשרים סלגריים וטלפוניים מקיימים בין ירושלים ותל-אביב שיופסקו לרשות הקהל. ואמנם הוחקן קשר רדיו סלגרי מיד אחרי תקנת המדינה בעזרת חוליות אלהוסיות. בראש השנה תש"ט הוחקנה חוליה סלמונית אלהוסית. החוליה הזאת לא הייתה משוכללת ביותר מבחינה טכנית בגלל חוסר ציוד מתאים ובכל זאת הייתה טובה ונתנה אפשרות להתקשר סלמונית עם ירושלים המנוחלת. בשלב השני נבשה המחלקה להוציא את הוראת שר התחבורה לפועל לחקיקת קו חדש סלמוני שיזי דרך סביבת ירושלים לאורך הכביש החדש לירושלים. המחלקה תצליחה להוציא לפועל את העבודה הזאת במחירוים מקסימלית ויש לאיינה כחשג מיוחד, בהתחשב עם העובדה שהקו החדש הזה נבנה עוד לפני סלידת הדרך החדשה, בחלקים מסוימים, ובקשיים שהתנסו בהעברת עמודים ותפרים בדרך הקשה.

הקו הזה מעביר עכשיו על ידי שני זוגות האוטים שלו, בעזרת ציוד סלמון על גלים נוסאים, 5 שיחות סלמוניות בכל אחת. נוסף לזה הסת משימה בעבודות נוספות להתקנת 4 זוגות חוטים נוספים לקו זה שהוא מקוה לגמור כעמיד הקרוב. בעזרת ציוד סלמון של גלים נוסאים נוסב להפעיל על ארבעת זוגות חוטים אלה 10 שיחות נוספות בין תל-אביב וירושלים.

נוסף לקו חסידי הזה, תבשחוף פעולה עם שדות תאטר, ובעזרת ציוד הדאר ומפעלם של עובדי הדאר, הומעלה חוליה אלהוסית סלמונית בעלת חנך גבוה שבעזרת ציוד סלמוני על גלים נוסאים של סת הדאר, מעבירה 7 שיחות נוספות סלמוניות בין ירושלים ותל-אביב. חלק מהשרות האלהוסי הזה הועמד לרשות האבא.

עלינו להעיר שבתקופת המנדט רוב הקוים בין תל-אביב וחיסה הועברו לאורך מסילת הכרזל דרך שטח טלואר בידי הקריבים. היה צורך להקים קוים אחרים לאורך הכביש תל-אביב חיפה.

דלהלן נתנת רשימת הקוים שהוכנסו לפעולה על ידי המחלקה אחרי תקנת ההריסות מיום קיומה של המדינה:

קוים בין-עירוניים

ס"ח	אזורי	צבא	חיל	הג"א	ימיה	פוסדות אחרים	בין קוים
			אוויר				
<u>סלמונים</u>							
17	17	2	1	1	1	1 - שדה התעופה	חיסה-הל-אביב
4	4	-	-	-	-	1 - רכבת	חיסה-חדרה
7	7	1	-	-	1	1 - רכבת	חיסה-עפולה
4	4	-	-	-	-	-	חיסה-מבדיה
12	12	3	-	-	-	-	הל-אביב-ירושלים
3	2	1	-	-	-	-	הל-אביב-נתניה
<u>סלגר</u>							
	2						חיסה-הל-אביב
	4						הל-אביב-ירושלים
	1						חיסה-ירושלים

אף על פי שקשה עדיין לסכם את המצב מחמת חוסר בסיס מספרי מוצק נתנים בזה לשם השוואה בלבד, המספרים המשוערים דלהלן:

המצב בסוף קיומה של ממשלה המנוסה
בבל שפת א"י

המצב בסוף 1948	המצב בסוף קיומה של ממשלה המנוסה בבל שפת א"י	מספר סלמונים בשירות
18,500	27,000	מאלה מחוברים למרכז סלפון
17,000	21,500	אוסומטיים ואחרים
11,500	16,000	מספר קוי מינוריים
49	56	מספר מרכזי סלפון
16	20	מאלה אוסומטיים

עם החזרה לירידנו הציור שהיה נמצא בינו ואח"כ גם הציור שהיה נמצא בצומת החשוב ופלה, ובלווי בעזרת הציור שחוצא מיסר, הופעלו 4 קוים נוספים בין הל-אביב וחיסה ו-2 קוים נוספים בין הל-אביב ונתניה. כמו כן הודש שרות סלפרינסר עברי בחפף קולי בין חיסה והל-אביב.

ב-17 למאי הופעל קשר סלגרי בין הל-אביב וירושלים הנצורה. הקשר הזה הופעל הודות למשרד שנכונה ע"י עובדי המחלקה ועמד בעיקר לרשות המחלקה הממשלתית והעמונות. רוב הסלגריות נשלחו בעזרת סלפרינסרים לשם נצול יעיל של הקו. במהרה הושגו כמה משרדים נוספים שחלקם נכנסו ע"י עובדי מחלקת הדאר ובחלקם נקנו מיצרנים מקומיים, ובסוף חדש יוני פעלו כבר בין ירושלים והל-אביב, קו סלגרי נוסף שהועמד לרשות הקהל וחוליה שדה של סלפון אלהוסי ששרת רק את מחלקות הממשלה. כמו כן הופעלה אז חוליה סלפון יומה בין הל-אביב וחיסה שהיתה צריכה לשמש את הקשר בין שתי הערים במקרה של נחוק הקוים נטיסטיים עקב פעולות האיבה.

עם הקמת המדינה נשארו בשירות הדאר קרוב ל-400 עובדים יהודיים מסי"ח של 1370 עובדים שהיו בשירות שלמונות המנדט. כ-90 עובדים גויסו לאבא. במשך החצי השני של השנה הוגבל מספר העובדים וחוזא מגיע כעת ל-750 איש בערך.

שפורים וחדושים בשירות לחייל

אחת המטרות שקבעה לעצמה מחלקת הדאר, הסלגר והסלפון בתמיכתו ובעזרתו המלאה של שר התחבורה, היא להקים בארץ מרכז לסלקומיוניקציה (העברת מברקים, סלגר וסלפון, והעברת תמונות דרך הרדיו).

מרכז לרדיו קומיוניקציה בישראל

בהקדמה ממסלת המנדט היו מעבירים שיחות לעבר הים
בקו טלפוני לקהיר ומשם בעזרת שרותי רדיו של חברת מרקוני לעבר
הים. כנראה שממסלת המנדט לא הייתה מעוניינת ביותר לפתח כאן שרות
רדיו ישיר כי זה היה מונע מחברת רדיו פרטית בריטית, שלה היה
מונופול על השירותים האלה, את הכנסותיה.

שרותי רדיו סלגרף כמעט לא היו קיימים. המברקים לחו"ל
היו מועברים, בהקדמה המנדט, ע"י חברת זרה בעזרת הטבל-החתימה
שלה שהייתה דרך קפריסין למצרים ומשם בעזרת רדיו ליחיד חלקי הטבל.

החברה הזאת לא הייתה מעוניינת להכניס ארצה ציוד רדיו
מודרני עם משדרים חזקים בכדי לא להפסיד את ההכנסות שהייתה
נותרת לתת השטח הקלימה של העברת המברקים דרך חרשת הקימה של
מצרים ולונדון.

בזמן המלחמה, כנראה לפי דרישת הצבא, הביאה חברה
זאת משדר חזק לחיפה, אולם היא עמדה את הקמתו מטעמים בלתי ידועים
לנו והמשדר הזה היה מונח כל הזמן במחנה צבאי בחיפה ורק לפני
הדשים מקטים החליטה החברה להקים את המשדר הזה כהל-אביב. יתכן
כי הגורם להחלטה זו היה לחץ הקהל בישראל שהתנגד להעברת מברקיו דרך
החנה המספר, אלכסנדריה, שם עברו המברקים בצורה מצרית, או אולי
בגלל הסיבה שנודע לחברה זאת כי גם אלו עומדים להקים שרות רדיו
סלגרפי.

מרכז לטלקומוניקציה בישראל

הושבני שאין צורך להדגיש את החשיבות בהקמת מרכז
לטלקומוניקציה עם העולם בישראל בהקדם האפשרי. ידוע למדי שמקום
שבו נמצא מרכז תקין של טלקומוניקציה המבססת קשרים עם כל חלקי
העולם, הוא מקור להכנסות ממשק זרה וחשמל פוליטיים וכלכליים
באחד.

מרכז כזה מושך אליו את כל טוכנויות העתונות העולמית
על ידי פתיחת סניפי עתונות גדולים וע"י כך מכניסים גם ממשק
זרה למדינה ע"י הסכומים המגיעים לה מאת כל חלקי העולם משיחות
טלפוניות והשירותים הטלגרפיים.

אין להתעלם מהעובדה שבמקרה של חלילה בהקמת קשר של
מרכז קומוניקציה זה ימשוך סניפי עתונות גדולים חנה. כל החומר
של העתונאים המפורזים במזרח הקרוב יעברו דרך המרכז הזה, כלומר
דרך ישראל, ועלינו לאפשר להם להעביר את החומר במחירים ובשעות
שונות מאשר אלה הקיימות כאן כיום. העתונות משלמה מחיר
גבוה מאד, אולם לפי כל מלה ומלה, לכן הם גם הוטבים במשלוח
מספר המלים. כיום בחברה ארצות, חברות גדולות וטוכנויות מודיעין
גדולות שהתמסרות בשעות של שפירת משדרים לפי זמן קבוע לשט משלוח
קומוניקציה שלהם. זה מאפשר להם משלוח חומר רב וזה גם מכניס
יותר לשירות חרדיו.

נוסף לכך מרכז קומוניקציה תקין ומודרני בודאי יביא
אחריו גם פתוח כלכלי ע"י כך שכל חברה מסחרית גדולה במזרח הקרוב תחיי
מעוניינת לפתוח משרדים בקרבת מרכז קומוניקציה. אין גם צורך
להדגיש את ההכנסות שיכול קשר כזה תקין של סלגרף וטלפון עם כל חלקי
העולם להכניס, ע"י חירים יהודים ולא יהודים שיאפשר להם לעמוד במגע
בעת שהותם בארץ עם עסקיהם ומשפחותיהם בכל חלקי הטבל.

יצוי גם להדגיש את הצורך להקמת קשרי רדיו קומוניקציה
תקינים עם כל חלקי הטבל עבור משרד החוץ שלנו. משרד החוץ בודאי
יחיה זקוק למשלוח מברקים וחומר קומוניקציה רב בעתיד הקרוב,
ואם נמשיך במטה הקימה של משלוח בעד כל מלה ומלה יהיה משרד החוץ
נאלץ לשלם סכומים גדולים מאד והאוצר חלק ניכר מזה לחברות זרות
שבאמצעותן אנו מעבירים את מברקינו לחלקי הטבל השונים. גם כאן
בעזרת הציוד שברצוננו להקים, נובל להעביר בזמנים מתאימים את
החומר של משרד החוץ או ע"י משדרים בודדים לארצות מסוימות או ע"י
מספר משדרים אצל בבת אחת לכל חלקי הטבל ישר למקלטים, אם או בלי
מכשירי קליטה אוטומטיים במשרדי הצירות שלנו.

מובן שגם הישג ירבה להשתמש בשרות זה לקשריו המשמחתיים
והמסחריים עם כל חלקי העולם.

החשבים עז כה כפון זה

בכר ב-טז' אייר, תש"ח (25.5.48) הופעל קשר אלתום
לניו יורק לסלגרף וסלמון, בעזרת משרד שהותאם לתפקיד זה ע"י
עובדי המחלקה. במחיה הושגו כמה משרדים גוספים שבהלקט גבנו או
הותאמו ע"י עובדי המחלקה להקמת קוים גוספים עם ארצות הברית.
כיום כבר פועלים קוים ישירים בלתי תלויים של משרד התחבורה עם ארצות
הברית; קשר רדיו סלגרף עם בריה המועצות; קשר רדיו סלגרף עם
צ'כוסלובקיה, ודרך צ'כוסלובקיה כארץ מרגזים עם כל הארצות הסלכיות;
וקשר רדיו סלגרף ורדיו סלמוני עם שוויצריה ודרך שוויצריה כארץ
מרגזים מרכזית, לכל ארצות אירופה. נוסף לזה נעשות גם הכנות להקמת
קשרי סלגרף וסלמון עם כל ארצות אמריקה הדרומית ועם המזרח הרחוק
דרך ארצות הברית.

בקשר עם הקשרים החדשים האלה שמהלקה הזאת מקימה, הוקמה
החנה ארעית גדולה של שדור בסכירות תל-אביב. גבנה בנין מהמים ומערכת
של משושות. בחנה זאת נמצא גם הצידור הזמני של שדור של "קול
ישראל" שעבורו אחראית גם משרד התחבורה ע"י מחלקת הזאת, שחבר
מחנכים מסמלת בהתקנת ותחזקת כל הצידור הזה.

בקריה הוקם משרד רדיו סלגרף ארעי. בעת כונה מחלקת
הזאת תחנה קשר אלתומית מצוידה באיור חדיש ביותר, בדרך תל-אביב
לחיפה. כבר הוקמו הסכנים הכוללים דרך מרכזי גדול ושלוש ארצות
קטנות. השטח הכללי של הסכנים הוא 200 משרים מרובעים. נסלל
כביש פנימי ותוחקנו מים וחשמל בסכיל החנה. עד עתה הוקמו
בכר משושות רומכיות הנשאות על 18 תורני מלדה גבוהים 22 משרים
כ"א. הוחקנו קוי מסירה וממשיכים להתקין ולהזמין את הצידור הדרוש
לשם הפעלת החנה אשר כבר הגיע כחלקו וממשיך להגיע מהו"ל. אנו
מקדים להפעילו תוך חודשים מספר.

נוסף לצידור הסלגרף הזה שנקנה ע"י ממשלת ישראל, נקנה לא
זמן קצר ע"י משרד התחבורה בסכיל מחלקת זאת צידור חדיש ביותר לקשר
רדיו סלמוני סורי סדיר שיאשר העברה בבת אחת של שתי שיחות
סלמוניות עם אפשרות של תוספת שיחה שלישית סלמונית בבת אחת. בעזרת
הצידור הזה המחלקה תקים קשר סדיר, לשמוש כל הצבור, שיפעל בין
ישראל וארצות הברית ודרך ארצות הברית למזרח הרחוק ומספר ארצות
באמריקה הדרומית, באמצעות הצידור הזה נובל להעביר שיחות באותו
זמן לשוויצריה כארץ מרגזים ושוויצריה ליתר ארצות אירופה.

הצידור הזה הוא המודני ביותר שנמצא בשמוש בעולם והוא
נמצא בעת בשמוש רק בארצות מעטות בגון: ארצות הברית, כמה ארצות
אמריקה הדרומית, שוויצריה ואנגליה.

משרד התחבורה גם רכש לו צידור, שצריך להגיע בזמן
הקרוב, להעברה חמונה באמצעות רדיו מישראל לעכו הי"ם. שדות זה עז
כה לא היה קים בכל המזרח הקרוב.

כמעט כל החברות הזרות של סלגרף וסלמון וכן מחלקות
ממשלתיות של רדיו סלמון וסלגרף בעולם כולו, מעריכות את ערך המרכז
לסלקומניקציה שאנו עומדים להקים כארץ ומשתוקקות לעבוד אתנו ע"י
הקשרות בחודים למעלות שותפות לשם קיום השירותים האלה.

המחלקה הקימה בקריה מרכז רדיו סלגרף ארעי לקליפת
מברקים מהו"ל בעזרת צידור מודני שעד כה לא היה בשמוש בישראל
ואשר מרם הוכנס אפילו כשמוש ע"י החברה הזרה המועלת כארץ. הצידור
הזה מאשר העברה וקליפת סלגרפות באופן אוטומטי ומהיר.

החנה הארעית הרדיו סלגרפית כבר מעבירה ומקבלת
5,000-7,000 מברקים לשבוע. בעת מכונה מחלקת הזאת משרד רדיו-
סלגרף סדיר במרכז הקיר תל-אביב שיפתח לצבור עם מתיחת החנה
הגדולה שהולכת ונבנית בדרך חיפה תל-אביב.

החנה הזאת תהיה, בשלב הראשון, תחנה קליפה ושדור
סלגרפות, אולם בשלב השני החנה הזאת תחפץ רק לתחנה קליפה מרכזית
שבו ימצאו כל הצידור של הקליפה, של סלגרף וסלמון האלתומי. המחלקה
כבר פועלת בהכנות החכניות של הקמת מרכזית גדולה של שדור שבו
ימצאו כל המשרדים של "קול ישראל" ומשרדי קשר להעברה מברקים
ושיחות רדיו-סלמוניות.

שפירים וחרישים בקומיניקציה בשנים הארץ

הבעיה המרכזית שעמדה לפנינו הייתה לשפר את השרות הטלפוני והטלגרפי בפנים הארץ ולמצוא דרך לספק במהירות את חרישות הרבות והגדולות של הצבור לטלפונים, שהוזמנו במשך השנים האחרונות ע"י הממשלה המנדטורית.

אחת ההוראות הראשונות שמחלקה זאת קבלה משר החתוכות הייתה תפוס אחרי התנאים להשגת מטרה זאת ע"י חכנון מקיף ומעמיק ובחכמה מהירה של הציווי הדיוט מח"ל. למרות קשיים שנבחנו בגיוס אנשים מכניים שמחלקה חידר לצבא והספול בהקמת החרישות והוצאה לפועל של עבודות דחופות של המדינה והצבא, נעשו גם התחלות בכוון השגת המטרה הראויה. המחלקה פתחה תחנה ל-3 עד 5 השנים הבאות לשם התפתחות ושפור גרבי הקומיניקציה בארץ.

מחלקתנו ירשה מאת ממשלה המנדט רשימה של כ-14,000 בקשות של אנשים המחכים לטלפונים. לשם ספוק הדרישה הזאת וחרישת הנוסחה של ארבעים חדשים דרושות מרכזיות חדשות של טלפון אוטומטי: 2 בחל-אביב, 1 בחיפה על הכרמל, והגדלת המרכזיות הקיימות בישובים גדולים בארץ.

מסעמים מכניים וכלכליים אי אפשר לחוסיף למרכזיות הקיימות איור נוסף לשם ספוק חרישות האלה. גם הכלים החדשניים העירוניים הקיימים מלאים. לכן מחלקה חידר כבר נגשה לבחירת מקומות לשם הקמת מרכזיות טלפונים חדשות והיא מעבדת חכניות של הנחת כבלים חדשים בערים הגדולות.

המחלקה כבר עומדת בקשרים עם חברות גדולות בינלאומיות לשם הבטחת והשגת הציווי האוטומטי כשביל המרכזיות. התכנית כוללת השגת 25,000 קוים טלפוניים חדשים שהספקם רק את חרישת של 14,000 הבקשות הישנות, כי אם גם האפשר לנו לחת 10,000 טלפונים חדשים וכן האפשר למחלקה לחבר הסתעפויות לקוים ישירים, בסך הכל כ-50,000 טלפונים חדשים במדינה.

ע"י פתוח הדגתי התמך הרשת של הטלפון ל-7 מרכזים אוטומטיים לכל המדינה. איפוא, הצרכנים בישובים הקרובים לערים הגדולות יוכלו לקבל שיחה טלפונית בין ישוב וישוב ובין ישוב עם העיר הקרובה הגדולה ביותר על ידי קשר אוטומטי. למשל, לפי התכנית הזאת יוכל בעל טלפון בהרצליה או כפתח תקוה או ברעננה או רחובות לקבל שיחה בעצמו עם כל טלפון בחל-אביב.

המחלקה גם כן מטפלת בהגדלת מספר הקשרים הטלפוניים והטלגרפיים הבין-עירוניים כדי לאפשר למבקש שיחה בין-עירונית לקבל אותה בלי הסתנה וכלי בורך לסגור את הטלפון.

סיכום

בסקרנו את התפתחות העניינים במשך החודשים הראשונים של קיום המדינה נחטא לאמת באט לא נדגיש הדגשת יתר את העובדה כי למרות כל הקשיים שעמדו לפנינו הצלחנו למנוע את החרות וכוותו שבה רבים ראו בו. הכלי הטקני צומצמו ונמנעו ועזועים שהיו צפויים לנו כחוצאה מהצבא. דרישת הצבא, מוסדות המדינה, הגא וכו' סופקו בשלמותם ונעשו גם התחלות קטנות של הרחבת הקוים, ובחכמה החכניות לשפירים.

שרותי הדאר

ממאצ של חוזה ובוהו שבו במאצה המחלקה עם חוס המנדט
עברנו להפעלה בידיה של כל שרותי הדאר.

ממשלת המנדט התחילה בחיסול מחלקת הדאר, השלגרי
והטלפון בהחלפת חדש אפריל, 1948, אם כי השרותים הלכו והורעו מחדש
דגמבר 1947.

בימים הראשונים של חדש אפריל שרממה ממשלת המנדט
לוח המסקה השרותים שהתחיל עם המסקה שרותי התטכונט ב-14 לאפריל
ונגמר עם המסקה שרותי שיחוח טלפון בינעירוניות ב-15 למאי.

בהחלפת חדש אפריל הודיעה ממשלת המנדט לכל ארצות
חוץ להפסיק את משלוחי הדאר לארץ וכן בשלה את כל ההטכמים עם
חברות אגרות וחברות אוטובוסים להובלת הדאר.

הודות למסירותם של עובדי הדאר היהודיים לא הופסקו
שרותי הדאר אף ליום אחד ולא נשארו בתי הדאר טבורים לפרות
מכניותיה אלה של ממשלת המנדט.

כבר למחיות הראשון היו בשמוש חבולים חדשים ישראלים
עם חותמות דאר עבריות. הצלחנו להתגבר על הקושיים לסידור משלוחי
דאר בפנים הארץ. המשלוחים ברוב חלקי הארץ סודרו באמצעות חברת
האוטובוסים ומכניות משא, ואילו בין חיפה ותל-אביב בקו החוף
הופעל שרות מכניות דאר. להשכחת שרות "האקספרס" סודרו משלוחים
מיוחדים בין ירושלים תל-אביב וחיפה על ידי מכניות טקסי וזה הביא
שפורי יעיל ביותר. המשלוחים בין שלש הערים הראשיות חסו דאר רגיל -
שלש פעמים ביום לכל כוון; דאר "אקספרס" - חמש פעמים ביום בכל
כוון, בין חיפה ותל-אביב ושלש פעמים ביום בין תל-אביב וירושלים.
ביתר חלקי הארץ המשלוחים הם ברובם פעמים ושלש ביום. הלוקח
המכתבים נעשה פעמים ביום. באופן זה, לא בלבד שלא חיפה כל
המסקה במשלוחי הדאר אלא הצלחנו לחכא חסכה נכרה לעומת המאב
בימים הטובים בחקופת המנדט. המשלוחים נמצאים חוזה בקורת מחמדת
ו"מכתבי נסיון" נשלחים מזמן לזמן כדי לתוכה על יעילות השרות.
למשל בשבוע אחד מסוים נשלחו מהנהלת הדאר 42 "מכתבי נסיון" לשם
בקורת יעילות השרות. מ-42 מכתבים אלה נחקבלו 36 למחרת יום
המשלוח ו-6 כעבור יומיים.

לאור גחוק הקשרים והחוזים עם חו"ל אחוז הדאר
הבינלאומי, לפי דרישת הממשלה המנדטורית, נעשו ע"י המחלקה שתי
פעולות מקבילות בלתי תלויות, כי לא ידוע היה לנו מה תהיה
הגובה הארצות הזרות לבקשתנו לחדש את השרותים ע"י הטכמים
אינדיבידואליים לפני קבלתנו כחברי אחוז הדאר הבינלאומי.

לפי הוראת וחצעת שר ההחכורה, נשלח שלוח מיוחד מטעם
הנהלת הדאר לצרפת בכדי לשוח שם, כהסכמה מוסדות הדאר בצרפת,
סניף מעבר של הדאר הישראלי לחו"ל.

עו"ד שמואל, שעליו חוסל התפקיד הצליח בשליחותו
והממשלה הצרפתית הקמידה לרשותנו משרד דאר מסוים כשריו ששם
היה צריך להתקבל כל הדאר עבור ישראל או להעביר את הדאר הישראלי
לכל ארצות העולם.

הכל היה מוכן, איחוא, לשם הכשחת קשרי דאר עם חו"ל
במקרה של אי חדש קשרים ישירים. אולם לאשרינו הפעולה השניה
המקבילה שהיתה פניה אינדיבידואלית לכל מדינה לחדש דאר עמנו עד
לחדש ההסכם הקולקטיבי עם האחוז הבינלאומי הצליחה בקרב המקרים
וע"י חדש הקשרים הישירים עם ארצות חוץ לא היינו זקוקים לסדור
העברת הדאר דרך צרפת.

כיום מקימה מדינת ישראל קשרי דאר כמעט עם כל חלקי
העולם, מחוץ לארצות ערביות וארצות אחרות שבהם החושבים מוטלמים.

קושי גדול ביותר הווה גיוס של עובדי המחלקה בוחיקים
ומנוסים כעבודה לאבא ההגנה לישראל ולגיוס חלקי. רובם הגדול
היה בגיל הגיוס ולפוכה במחון המדינה נאלצנו לוחר על 40% בערך
מכת האדם היעיל שהיה ברשותנו ובמקומם נחקבלו זמניים שבהלקס לא
היו מתקבלים לעבודה במסיבות רגילות.

שרות השירות "קול ישראל"

משרד התחבורה אחראי ע"י מחלקת הדאר גם בעד כל שירותי השירות הטכניים שנוקט להם "קול ישראל", כל השירות של החנת השירות בגוף, משרדים, הצידור לאולפנים במדינת, הן בתל-אביב והן בירושלים, הוחקנו ע"י עובדי הנחלת הדאר, הסלוגר והמלחון, והצידור מוחזק על ידי עובדי הדאר וכל עובדי השרותים האלה מהווים חלק חבר העובדים של מחלקת הדאר של משרד התחבורה.

מחלקת הדאר אחראית בעד כל הפעולות, הפעולות והחזקות המסבירות וצידור האולפנים.

לסבי הקמת המדינה הוזמנו בזמנו ע"י מוסדות יהודיים שני משרדים גדולים, אחד של 50 קו' בגלים בינוניים המיועד לשם שידור בארץ ולאירוע השכנות, והשני של 50 קו' המיועד לשידור לגולה בגלים קצרים. עם הצידור הזה הוזמן גם צידור אולפני מאיים. חלק ניכר מהצידור הזההגיע רק לפני זמן קצר והוא נזק במידה די רצינית בזמן העברתו מארצות הכרית ארצות. מח' הדאר מטפלת בחקון הקלפולים האלה ובחזמת החלקים שנוקו ושאינם נחשים לתקון.

המשרדים האלה יוקמו במחנה השירות המרכזי שמחלקת הדאר עומדת להקים שבייל כל המשרדים שלה בארץ.

לסבי הקמת המדינה ידוע היה שהצידור הנ"ל לא יגיע בזמן והמדינה תשאר בלי חתנת שידור, לכן הוחל בהקמת משרד זמני בגלים קצרים בעל עצמה קטנה של 20 קו'. הוא הוחקן בכנין הארעי שבו נמצאים כל המשרדים של המחלקת ביום.

באופן מקביל הוחל בבניית משרד של 200 קו' בירושלים לשם הכנת שידור לירושלים. הובן אזלמן זמני הופעל כמה בכנין הדאר המרכזי בירושלים.

בתל-אביב התקיימה מחלקת הדאר אולפן זמני בקריה עד להקמת בית השירות המרכזי בתל-אביב. המשרד שהוחקן ע"י עובדי הדאר היה מוכן ונחנך בהרכזה ועצמאות ביום 14 למאי, 1948, בערך באותו הזמן הופעל המשרד הזמני בגלים בינוניים בירושלים.

בוסף למשטיר הזה הופעל עבור קול ישראל באופן זמני, עד להקמת המשרדים הגדולים, משרד של מחלקת הדאר בעל עצמה של 800 קו' בגלים בינוניים המתאימים יותר למרחקים קטנים בגלים קצרים, ובחזמת מזה שופרה הקליפה במדה ניכרת במרכז הארץ.

בקירוב עומדים גם להגדיל את עצמת המשרד של "קול ישראל" כמו כן מטפלת המחלקת בהתקנת חוליה אלחוטית משוכללת שתאפשר העברת חכניות מירושלים לתל-אביב ולהיפך, לשם פזוג חלקי של החכניות של שתי החתנות והשכונות בעבודה.

הגנו מקוים להקים בקירוב בחיפה משרד קטן בגלים בינוניים או קצרים כאמצעי ביניים עד להקמת המשרדים הגדולים שישרד בחיפה את חכניות קול ישראל הנקלסות באופן בלתי משביע רצון.

סיכום:

סקירתנו זו תהיה לקויה במסר ולא תהיה שלמה כאם לא נעדיך ויהא זה אפילו במלים מספר את המאמצים והמחץ הרב שהוטקו ללא לאות ובמסירות יוצאת מן הכלל, תוך הנאי סיכום קשים, על ידי חבר העובדים הנאמן.